

סוטה כה

עניין: שלשה דברים סח לי

רבי צדוק הכהן דברי סופרים אות לו

[לו] מי שכל מעייניו ומחשבותיו והרהוריו שקועים בדברי תורה זוכה שכל שיחתו תורה, וכמו שאמרו [עירובין נה, ב] שיחו אלו בעלי תלמוד שכל שיחתן דברי תורה. ובעלי תלמוד הם השקועים לגמרי בדברי תורה, שעליהם אמרו בתנחומא [נח ג] שיש צער גדול ונידוד שינה, ומשולה בחושך שנאמר העם ההולכים בחושך ראו אור גדול אלו בעלי תלמוד כו' עיין שם.¹¹⁵ וכן אמרו בסנהדרין [כד, א] במחשכים הושיבני זה תלמודה של בבל, כי התלמוד הוא העיון במעמקי דברי תורה שהיא עמוק מימצאנה, וכמו שפירש רש"י [חגיגה י, א] שמפני עמקותו אמר כן. ועל ידי שצריך להעמיק מחשבותיו בו על ידי זה כל שיחתו דברי תורה, כי בכל מקום שהמחשבה עוסקה ודבוקה בו שם הוא כל אחד ואחד כידוע. ושיחה נקרא דבור קל היוצא מפיו בלא מתכוון, וכדרך שאמרו בחגיגה [ה, ב] מה שיחו אמר רב אפילו שיחה יתירה שבין (איש לאשתו מגידים לו לאדם בשעת מיתה).

ובבראשית רבה [חיי שרה] דיפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בני עיין שם.¹¹⁹ וכל ישראל הם שורש התורה, דאורייתא וישראל חד, כי ששים רבוא אותיות התורה הם הנפשות דבני ישראל ששורשם בדברי תורה. ובזהר [תולדות קמה, א] ישראל אינן לישנא דאורייתא דמשתעי בה כו' עיין שם,¹²⁰ והיינו בהיותם שורש התורה, מה שהם מדברים דברי תורה, זהו לשון המדברת של התורה עצמה כי הם חד. והאבות הם שורש ישראל ודאי הם כל שיחתן תורה שלימה, וזכו שאפילו עבדיהם שיחתן מלא תורה וצריכה לימוד יותר מתורתן של בני, שלא על חנם האריכה תורה בשיחת אליעזר. וזה היה בנשואי יצחק שאז נתן לו ואמת מארץ תצמח. ודוד אדמוני מסטרא דיצחק, והוא הגבר שהקים עולה של תשובה (מועד קטן טז, ב) לתקן כל חטאים הקודמים, ומזרעו המשיח דבימיו ועל ידו יבוקש עוון ישראל ואיננו וגו'. ואז יהיו כל ישראל תלמידי חכמים כמו שנאמר ולא ילמדו וגו',¹²⁷ ויבורר שכל שיחתן של כל ישראל בעולם הזה היה רק דברי תורה. ואשרי הזוכה לזה בחייו בעולם הזה, וכמו שזכו האבות ושבטים שמשחתן נעשה ספר שלם בתורת ה'. כי ספר בראשית עיקרו רק משיחותם של אבות ועבדיהן ושבטים, וזהו ספר הבריאה, כי הוא כולל דבר ה' אשר בזה נברא שמים וארץ. וגם בתלמוד

שהוא תורה שבעל פה נאמרו הרבה שיחות שנראים כשיחות בעלמא והם תורה שבעל פה. [ושמעתי ממאן דהו דרב שלא שח שיחה בטילה זכה דמשיחותיו במילי דעלמא נקבעו דברי תורה, כמו בשבת [קכד, רע"ב] אייתי ליה שותא לכהנא כו' שקילו שותא מקמי כהנא כו', ולמדו מזה דין טלטול. ושם למדו מזה דלא היה מדבר לבטלה אם לא שבא להשמיענו דין בזה עיין שם, ובחולין [קיא, ב] יהיב טעמא כולי האי ולמדו מיניה דין ג"ט בר ג"ט עיין שם. ויש עוד בפסחים [עד, רע"ב] אמר ליה אי מעלי טפליה הב לי ואיכול. ובאמת גם מהרבה תנאים ואמוראים יש כהאי גוונא הרבה בתלמוד. ובכמה דוכתי יש שלא נכתב גוף השיחה רק הדברי תורה היוצא, כמו בשבת [עה, ב] שלושה דברים סח לי רב אשי כו', ובסוטה [כה, א] שלושה דברים סח לי זעירא כו', וכן בכמה דוכתי. לשון סח משמע דרך שיחה בעלמא היה כמו שכתבתי לעיל מסוכה [כא, ב] דדייק כן מלשון זה, והיינו שזה סיפר לו איזה סיפור ושיחה שמתוכה נלמד דין ההוא, וכהוא דמשיחתו של רבן גמליאל, אלא דשם נזכר השיחה וכאן לא זכרו השיחה עצמה רק הנלמד ממנה, והכל בכתב מיד ה' עליהם השכל. וכמו בנביאים נבואה שלא הוצרכה לדורות לא נכתבה כמו שאמרו במגילה [יד, א], כן בחכמי תורה שבעל פה. ובודאי כל אחד מתנאים ואמוראים חידש הרבה דברי תורה בכל ימי חייו, ונמצא מהם רק מימרות מועטים, והם אותם שידעו שצריכים להיכתב זכרון בספר לעולמי עד. וכן בענייני השיחות שקבעו הכל מה שיש בו צורך לעלמי עד, וכל דבריהם במדה ובמשקל. ועיין [ברכות נא, א] שלשה דברים סח לי סוריא שר הפנים ושלושה דברים סח לי מלאך המוות, נראה לי דהוא גם כן תמצית מאיזה סיפור ושיחה שסיפרו לו].